

Leesvaardigheid tienjarigen gedaald

De leesvaardigheid van Nederlandse leerlingen in groep 6 van het basisonderwijs is in de afgelopen vijf jaar gedaald. Leerlingen die in 2021 deelnamen aan **PIRLS** behalen een lager leesvaardigheidsniveau dan leerlingen die in 2016 meededen.

Progress in International Reading Literacy Study (PIRLS) is een internationaal vergelijkend onderzoek naar de leesvaardigheid van tienjarigen dat iedere vijf jaar wordt herhaald. Resultaten laten zien dat de leesvaardigheid van Nederlandse leerlingen niet langer boven het westerse gemiddelde ligt.

Betrokkenheid bij
leeslessen is
licht gestegen

*Leesvaardigheid gedaald
ten opzichte van vijf jaar
geleden...*

De leesvaardigheid van tienjarige leerlingen uit Nederland is in 2021 gedaald ten opzichte van de vorige meting in 2016. Deze resultaten zijn in lijn met eerder onderzoek, onder andere naar de rol van de coronapandemie bij leesprestaties van deze leerlingen. Om de daling

te kunnen duiden en enigszins in perspectief te plaatsen, is de leesvaardigheid van leerlingen uit Nederland vergeleken met die van een vergelijkingsgroep van leerlingen uit 21 westerse landen. Waar leerlingen uit Nederland in 2011 en 2016 een hogere gemiddelde leesvaardigheidsscore behaalden dan leerlingen uit de 21 westerse landen, zijn de scores van beide groepen in 2021 voor het eerst ongeveer gelijk. Dit suggereert dat er meer aan de hand is dan alleen de gevolgen van de coronapandemie.

...maar leerlingen zijn meer betrokken

Naast de leesvaardigheid, bracht het onderzoek ook relevante kenmerken van leerlingen, leraren, scholen en de context waarin leerlingen hun leesvaardigheid ontwikkelen in kaart. Aan leerlingen is onder andere gevraagd wat zij van lezen vinden. Net als tussen 2011 en 2016 zien we tussen 2016 en 2021 een daling in het leesplezier. Ruim een op de drie leerlingen (37%) geeft aan weinig tot geen leesplezier te ervaren; in 2016 was dit nog 31%. En hoewel het

Dit kun je doen!

Dankzij het PIRLS-onderzoek kunnen we uitspraken doen over de leesvaardigheid van leerlingen op stelselniveau. Maar daarmee weten we nog niet wat de daling van de leesvaardigheid veroorzaakt en wat we daaraan kunnen doen. Uit andere onderzoeken is wel bekend hoe je effectief leesonderwijs kunt vormgeven (zie ook de Kwaliteitswaaier van de Kennistafel Effectief Leesonderwijs, 2023):

1. Vergroot de kennisbasis van leerlingen, zodat ze voldoende achtergrondkennis hebben om de teksten die ze in de klas lezen ook echt te begrijpen.
2. Integreer leesonderwijs met anderen domeinen (schrijven en mondelinge taalvaardigheid) en met bijvoorbeeld zaakvakken. Zo wordt leesonderwijs authentiek en betekenisvoller.
3. Geef leesonderwijs prioriteit op schoolniveau en geef het vorm vanuit een duidelijke visie.
4. Betrek ouders bij de leesontwikkeling van hun kind.
5. Schep als schoolleider en bestuur randvoorwaarden om het onderwijs te verbeteren, zoals voldoende tijd en gelegenheid voor leraren om samen het onderwijs vorm te geven. Bied ook ruimte voor professionele ontwikkeling.

percentage leerlingen dat aangeeft (bijna) elke dag buiten school te lezen voor het plezier niet gedaald is, is de tijd die ze daaraan besteden wel gedaald. Zowel in 2016 als in 2021 gaf 39% van de leerlingen aan (bijna) iedere dag buiten school voor hun plezier te lezen. Maar waar in 2016 nog 52% van de leerlingen minder dan 30 minuten buiten school las, is dit percentage in 2021 gestegen naar 63%. De leestijd van leerlingen buiten school neemt dus af.

Ook beoordeelden leerlingen stellingen en beantwoordden ze vragen over het lezen op school. Zo is onder andere hun betrokkenheid bij de leeslessen in kaart gebracht: die blijkt licht gestegen. Leerlingen die in 2021 deelnamen aan het onderzoek zijn positiever over onder andere de teksten die ze op school lezen en over het handelen van de leraren tijdens de leeslessen (bijvoorbeeld uitleg en extra begeleiding) dan leerlingen die in 2016 meededen. In internationaal perspectief blijft de betrokkenheid echter laag: samen met leerlingen uit Denemarken rapporteren leerlingen in Nederland de laagste betrokkenheid uit de vergelijkingsgroep van westerse landen. ■

Scan de code voor het complete rapport en de extra bronnen:

De florerende mens

Binnen het onderwijs gaat het opvallend weinig over de mens. Wat drijft de gemiddelde mens? Wat maakt hem of haar gelukkig? Vanuit welk mensbeeld werken we eigenlijk?

Binnen mijn vak, economie, lijkt de homo economicus centraal te staan, voor leraren en leerlingen. Wie de homo economicus precies is, is echter niet zo duidelijk. Gedefinieerd wordt deze menselijke robot niet. Althans niet in de eindtermen. In die voor de havo in de syllabus van 2023, wordt het mensbeeld nergens duidelijk. Er wordt onderscheid gemaakt tussen consumenten en producenten, maar wat de consument nastreeft, wordt niet rechtstreeks genoemd.

Onlangs was ik bij een bijeenkomst over de homo florens, de florerende mens. De oproep: ga in het onderwijs uit van deze bloeiende mens. We weten namelijk vrij nauwkeurig wat mensen nodig hebben om gelukkig te zijn. Wanneer we het onderwijs richten op deze homo florens, dan doen we automatisch de goede dingen, is de gedachte. Naar mijn idee is dit wat idealistisch, een gedachte die niet is gestoeld op veel wetenschap. Economen hebben met psychologen inmiddels goed zicht op de drijfveren van mensen. Een wetenschappelijk onderbouwd mensbeeld is de 'wederkerige

mens': deze is goed voor de mensen die hem goed behandelen en slecht voor de mensen die hem slecht behandelen. We zijn dus soms 'goed' en soms 'slecht', afhankelijk van de context.

Vertrouwen én wantrouwen worden beloond

Wanneer we deze wederkerige mens centraal stellen, dan begrijpen we de wereld een stuk beter. Floreren is nog steeds mogelijk, maar het blijft lastig om dat voor iedereen voor elkaar te krijgen. Eén rotte appel kan een hele mand bederven. Zo kan één slechte gedraging een golf van slecht gedrag opleveren. Denk bijvoorbeeld aan consumenten die stelen bij zelfscankassa's. Hebben supermarkten met hun verhoogde prijzen (en dito winsten) dit niet over zichzelf afgeroepen? Meer controle zal nodig zijn om dit gedrag te corrigeren. En wanneer supermarkten zelf beter gedrag vertonen, een beter voorbeeld geven, dan zou het zo maar kunnen dat de consument zich ook van de goede kant laat zien. De beroemde stalletjes langs de weg, waar consumenten zonder enig toezicht bloemen kunnen kopen door geld in een bakje te doen, werken ook. Vertrouwen wordt beloond, wantrouwen ook. Hoe het ook zij, de mens centraal in het onderwijs is een goed idee. Wat beweegt ons? Welke leerling vindt het niet interessant om daar wat over te leren, en eventueel in te floreren? ■

Ferry

Ferry Haan is coördinator en opleider bij de master leraar economie aan de Hogeschool van Amsterdam. Lees meer columns op didactiefonline.nl.

